

Zaaknr. : 77771
Kenmerk : 572890

Biodiversiteitsherstel voor een natuurlijk waterbeheer

Behandelend ambtenaar: J.A. Luksenburg
Programmadirecteur: L. Nooteboom
Portefeuillehouder: A. ten Cate
Ambtenaar aanwezig bij Programmadirectie, Managementteam of Programma-overleg: Ja

Doel van de notitie: Besluitvorming door het algemeen bestuur over het vaststellen van de nota "Biodiversiteitsherstel voor een natuurlijk waterbeheer".

Samenvatting: De biodiversiteit gaat achteruit, terwijl die biodiversiteit essentieel is voor onze kwaliteit van leven. Het waterschap werkt dan ook op allerlei manieren aan het behouden en herstellen van biodiversiteit. Maar biodiversiteitsherstel biedt het waterschap meer mogelijkheden. Zo kan biodiversiteit een verbindende factor zijn tussen de opgaven van het waterschap (water, natuur, klimaat, stikstof, bodemopgave). Dit koppelen van biodiversiteit aan andere opgaven van het waterschap wordt bereikt door een natuurinclusief denken en doen (ook wel nature-based solutions genoemd). Om deze transitie op gang te brengen en het natuurinclusief denken en doen te faciliteren en verder te ontwikkelen binnen het waterschap wordt voorgesteld om 1. een interne denktank voor biodiversiteit op te zetten, 2. keuzes voor ruimtelijke inrichting te baseren op zeven leidende principes.

Advies: Het algemeen bestuur stelt de nota vast en omarmt daarmee de zeven principes.

Bespreking in:	Vergaderdatum:
☒ Programmadirecteur	4 juli 2022
☒ Programma-overleg	10 mei 2022
☐ Programmadirectie	
☐ Managementteam	
☐ Overlegvergadering OR	
☒ Portefeuillehouderoverleg	5 september 2022
☒ Dagelijks Bestuur	11 oktober 2022
☐ Lokaal Overleg	
☒ Algemeen Bestuur	26 oktober 2022
☒ Check financiële en juridische paragraaf	F: 11 oktober 2022
☒ Bijlage(n) bij het besluit Nota Biodiversiteitsherstel voor een natuurlijk waterbeheer	
☐ Achtergronddocument(en)	

Aanleiding/context

Waterschap Brabantse Delta heeft de ambitie om bij te dragen aan biodiversiteitsherstel. Deze ambitie om biodiversiteit te herstellen is opgenomen in het bestuursakkoord 'Samen beter!' 2019-2023 en is vastgesteld in het Waterbeheerprogramma (WBP) 2022-2027. Echter, er is een aspect van biodiversiteit onderbelicht gebleven in het WBP en dat is de ecologische samenhang van soorten in ecosystemen. Deze ecologische samenhang is belangrijk omdat deze zorgt dat de natuur producten en diensten levert (ecosysteemdiensten), zoals het opslaan en circuleren van zoetwater, het zorgen voor een gezonde bodem en het klimaat beter reguleren. In de nota wil het waterschap dit aspect van biodiversiteit verduidelijken en de daarmee samenhangende kansen voor watermanagement uitleggen en benadrukken. Hierdoor wordt de ambitie van het waterschap voor biodiversiteit verbreed. Naast het herstellen en beschermen van biodiversiteit wordt biodiversiteit (natuur of ecosystemen) gekoppeld aan andere opgaven van het waterschap, zoals klimaatverandering, stikstof, bodem. Daardoor speelt biodiversiteit een rol in alle kerntaken van het waterschap en vormt het een rode draad door de organisatie. Deze nota is een nieuw startpunt met een eenduidig beeld van biodiversiteit en natuur waardoor onze aanpak voor biodiversiteit goed op koers kan worden gezet.

Voorstel

De biodiversiteit gaat achteruit, terwijl die biodiversiteit essentieel is voor onze kwaliteit van leven. Het waterschap werkt dan ook op allerlei manieren aan het behouden en herstellen van biodiversiteit. Maar biodiversiteitsherstel biedt het waterschap meer mogelijkheden. Zo kan biodiversiteit een verbindende factor zijn tussen de opgaven van het waterschap (water, natuur, klimaat, stikstof, bodemopgave). Gezonde en veerkrachtige ecosystemen (natuur) hebben een groter potentieel om klimaatverandering te bestrijden en bieden daarnaast nog talloze andere onschatbare voordelen (bv. schoon water, recreatie). Tegelijkertijd heeft klimaatverandering ernstige gevolgen voor biodiversiteit. Door slim gebruik te maken van biodiversiteit en deze in samenhang te zien met andere opgaven, biedt biodiversiteit het waterschap kansen om haar ambitie voor een klimaatbestendig en veerkrachtig waterlandschap te realiseren.

Dit koppelen van biodiversiteit aan andere opgaven van het waterschap wordt bereikt door een natuurinclusief denken en doen (ook wel nature-based solutions genoemd). Hierbij wordt de kracht van de natuur gebruikt voor het oplossen van problemen in watermanagement. Denk bijvoorbeeld aan de Marker wadden (waterkwaliteit), Westerlijke langstraat (waterkwaliteit) of grienden voor dijken voor het reduceren van de golfslag (waterveiligheid). Deze natuurlijke oplossingen leiden tot veerkrachtige en duurzame oplossingen, die kunnen meegroeien met de constante veranderingen in de omgeving.

Voor het waterschap bestaat het herstellen van biodiversiteit dus uit zowel het herstellen en beschermen van soorten en ecosystemen en de daarbij behorende natuurlijke processen als het koppelen van biodiversiteit aan andere opgaven van het waterschap. Om deze transitie op gang te brengen en het natuurinclusief denken en doen te faciliteren en verder te ontwikkelen binnen het waterschap wordt het volgende voorgesteld:

- Opzetten van een interne denktank voor biodiversiteit.
De denktank verzamelt intern en extern de kennis en kunde over het onderwerp biodiversiteit, houdt bij waar we als waterschap mee bezig zijn voor biodiversiteit, signaleert kansen, ontwikkelt intern het natuurinclusief denken en doen, maakt de koppeling tussen de opgaven, fungeert als vraagbaken voor het onderwerp en ontwikkelt en versterkt de samenwerking met anderen. Deze denktank bestaat uit vertegenwoordigers uit de relevante processen en vormt een centrale plek binnen de organisatie.
- Keuzes voor ruimtelijke inrichting worden gebaseerd op zeven leidende principes.
Biodiversiteit is een kans om de verschillende maatschappelijke opgaves te verbinden (klimaat en energieopgave, verduurzaming langbouw). Zo kan natuur een onderdeel zijn van de oplossing om klimaatverandering tegen te gaan. Dat betekent dat biodiversiteit een sterkere centrale positie binnen onze organisatie moet krijgen om deze integratie te verbeteren. Om sturing te geven in de keuzes omtrent ruimtelijke inrichting richting het vervlechten van de opgaves, zijn zeven principes opgesteld.

1. Natuurinclusief staat aan de basis

Oplossingen komende vanuit het natuurlijke systeem worden zoveel mogelijk mee afgewogen.

2. Gebiedsgerichte aanpak

Door een gebiedsgerichte aanpak van biodiversiteitsherstel kan natuurherstel worden verbonden aan andere opgaves in dat gebied (meekoppelen), zoals verduurzaming van de landbouw, energieopgave, woningbouwopgave en klimaatadaptatie.

3. Water en bodem zijn sturend

Het natuurlijke systeem is uitgangspunt voor de oplossingen die worden aangedragen. Het bodemtype en de watersystemen zijn bepalend voor de ruimtelijke inrichting.

4. Elke druppel telt: water van bron tot monding vasthouden, bergen, afvoeren

Om de biodiversiteit en kwaliteit van de natuurlijke omgeving te vergroten en elke druppel water optimaal in te zetten, moet het watermanagement van Brabantse Delta gericht zijn op het maximaal vasthouden, benutten, bergen en dan pas afvoeren van water.

5. Sterkere positie van waarde van natuur bij economische en politieke afwegingen

Om substantiële stappen te kunnen zetten naar een natuurinclusieve samenleving, moet het natuurbelang volwaardig meetellen in de economische en politieke besluitvorming. Daarnaast kunnen nieuwe verdienmodellen ook kansen creëren, bijvoorbeeld het concept 'payment for ecosystem services'.

6. Grens-ontkennend samenwerken

De natuur stoort zich niet aan door de mens ingestelde administratieve grenzen. Ook het onderscheid Rijkswater en regionaal water is planten en dieren onbekend. Grens-ontkennend samenwerken (incl. de Vlaamse partners) is nodig voor het wegnemen van barrières voor biodiversiteitsherstel.

7. Toepassen van voortschrijdend inzicht

Al doende leren we.

Beoogd effect

Biodiversiteit, als de motor van ecosystemen, neemt een centrale rol in bij het werk van het waterschap. Met behulp van natuurlijke oplossingen werkt het waterschap aan zowel biodiversiteitsherstel als klimaatverandering en andere opgaven van het waterschap. Deze geïntegreerde aanpak zal een impuls geven aan de duurzame ontwikkeling van het waterschap richting veerkrachtige, klimaatrobuuste waterlandschappen.

Argumenten

1. *Natuurlijke oplossingen geven een win-win situatie.*

Door oplossingsstrategieën af te stemmen op de natuur (nature-based solutions, natuurinclusief, ecosysteem gebaseerde aanpak) laten we de natuur ons helpen in het uitvoeren van onze kerntaken terwijl we tegelijk de natuur in stand houden. Bossen kunnen helpen tegen overstroming (als buffer tegen golven) maar hebben ook invloed op het vasthouden van water, voorkomen van andere soorten, abiotische factoren als temperatuur (schaduw), klimaatverandering, recreatie etc. Het herstellen van biodiversiteit ondersteunt het waterschap in het halen van de KRW doelen.

2. *Biodiversiteit en klimaatverandering zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.*

Biodiversiteitsverlies kan niet worden aangepakt zonder rekening te houden met klimaatverandering, maar de gevolgen van klimaatverandering kunnen niet succesvol worden bestreden zonder de rol van biodiversiteit en ecosystemen hierin. Biodiversiteit speelt een cruciale rol in het tegengaan van klimaatverandering, terwijl klimaatverandering ernstige gevolgen hebben voor biodiversiteit. Als het waterschap zich richt op natuurbehoud en het herstellen van biodiversiteit en ecosystemen, dan kan het waterschap tegelijkertijd klimaatverandering bestrijden en krijgt het waterschap nog vele andere voordelen (ecosysteemdiensten als recreatie, gezondheid, etc.). Een goede biodiversiteit geeft gezonde en veerkrachtige ecosystemen ofwel goed functionerende ecosystemen. Functionerende ecosystemen nemen koolstof op. Met name veengebieden, moerassen en bossen zijn belangrijke natuurlijke koolstofopslagplaatsen. Ook een bos met een grotere diversiteit neemt meer koolstof op dan een minder gevarieerd bos.

3. *Natuurlijke oplossingen zijn veerkrachtig, vaak efficiënter en economisch aantrekkelijk.*

De natuur perfectioneert al miljoenen jaren haar natuurlijke processen om te kunnen meebewegen met veranderingen. Natuurlijke oplossingen tegen o.a. klimaatverandering zijn dan ook veerkrachtiger en vaak efficiënter dan technische oplossingen. Daarnaast zijn natuurlijke oplossingen ook economisch aantrekkelijk wanneer er rekening wordt gehouden met alle voordelen die mensen onttelen aan gezonde, goed functionerende ecosystemen als rivieren en wetlands.

4. *De urgentie van de biodiversiteitscrisis.*

Ecosystemen worden gekenmerkt door omslagpunten. Door een verlies aan soorten neemt het functioneren van dat ecosysteem af. Als genoeg soorten verloren gaan gaat het ecosysteem naar een ander evenwicht waar ze minder of geen ecosystemediensten meer leveren. Bijvoorbeeld een ecosysteem neemt dan geen koolstof meer op (nodig tegen klimaatverandering) maar kan zelfs koolstof vrij gaan geven. Deze omslagpunten zijn onomkeerbaar. Het is dan ook urgent dat deze omslagpunten worden vermeden door het verlies aan soorten om te zetten in een toename van soorten (bend-the curve).

5. *Voorbeeldfunctie.*

Het waterschap heeft als overheid een voorbeeldfunctie. Een van de ambities van het waterschap is om een klimaatrobuust veerkrachtig waterlandschap te realiseren. Door meer te richten op ecosysteemherstel en natuurlijke oplossingen geeft het waterschap het signaal af dat het serieus naar deze ambitie toewerkt. Daarnaast wordt deze visie gedeeld door de Provincie Noord Brabant en de Europese Unie.

Kanttelingen en risico's

Het inzetten van biodiversiteit als een verbindende factor tussen de opgaven van het waterschap en het gebruiken van natuurlijke oplossingen voor waterbeheer kan binnen het waterschap zorgen voor onzekerheid en onbegrip. Het is dan ook belangrijk om hier meer over te communiceren. Dit is een van de taken van de denktank voor biodiversiteit.

Financiële dekking

De financiële consequenties passen binnen de exploitatie. In de kadernota 2022-2031 is dit voorstel als resultaat opgenomen onder programma Klimaat en Duurzaamheid. Voor de uitvoering van werkzaamheden voor biodiversiteit zal worden verkend of subsidies kunnen worden aangewend.

Uitvoering

Na besluitvorming wordt de nota openbaar gemaakt en de interne denktank voor biodiversiteit opgezet. Daarbij wordt rekening gehouden dat deze denktank uit vertegenwoordigers van de relevante processen bestaat.

Communicatie

Na vaststelling zal deze nota intern worden besproken binnen de relevante processen en zal deze intern verspreid worden als naslagwerk en op de website worden ontsloten.

Relatie met beleidsvelden

- Winnend Samenwerken in Brabant

Niet van toepassing.

- Bijdrage aan doelen voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Deze nota ondersteunt het belang van de biodiversiteit in het ambitie web van het duurzaam GWW.